

Ενότητα 2^η – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Είδη προφορικού και γραπτού λόγου

Η γλωσσική επικοινωνία διακρίνεται σε **προφορική** και **γραπτή**. Ο προφορικός λόγος διαφέρει σε πολλά σημεία από το γραπτό, είναι όμως ισάξιοι ως τρόποι επικοινωνίας.

Προφορικός λόγος

Ο προφορικός λόγος χρησιμοποιείται καθημερινά, σε διάφορες περιστάσεις: όταν μιλάμε με τους γονείς και τους φίλους μας, στο σπίτι και στο σχολείο, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, ακόμη και σε συζητήσεις μέσω υπολογιστή.

Χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου:

- είναι άμεσος, αυθόρμητος και απροσχεδιάστος
- χαρακτηρίζει τη διαπροσωπική επικοινωνία
- είναι εφήμερος, στιγμιαίος και έχει μικρή διάρκεια
- παρουσιάζει προχειρότητα στην έκφραση, διακοπές, επαναλήψεις, δισταγμούς, διορθώσεις, φράσεις και προτάσεις ανολοκλήρωτες, π.χ. Θα μπορούσατε, εεε, μπορείτε να μου δώσετε το κόκκινο... ναι, αυτό!
- χαρακτηρίζεται από συχνή χρήση λέξεων ασαφούς σημασίας: κάτι, κάποιος, πράγμα, μέρος κ.λπ.
- χαρακτηρίζεται από σύντομες φράσεις
- συνήθως ο πομπός και ο δέκτης επικοινωνούν την ίδια χρονική στιγμή και συχνά βρίσκονται στον ίδιο χώρο, οπότε εκτός από τις λέξεις χρησιμοποιούν και συμπληρωματικά στοιχεία όπως χειρονομίες, εκφράσεις του προσώπου, κινήσεις του σώματος, βλέμματα

Χαρακτηριστικά του γραπτού λόγου:

- είναι προσχεδιασμένος και οργανωμένος, καθώς ο συγγραφέας έχει χρόνο στη διάθεσή του να σχεδιάσει, να διορθώσει και να επιμεληθεί το κείμενό του
- χαρακτηρίζει την επίσημη επικοινωνία
- παρουσιάζει συνοχή, καθώς περιέχει ποικιλία μεταβατικών λέξεων και φράσεων, π.χ. την ίδια στιγμή, εντούτοις, μολονότι
- χαρακτηρίζεται από μεγάλες περιόδους και προτάσεις, που εκφράζουν ολοκληρωμένα νοήματα, π.χ. Πολύ συχνά οι διατροφικές οδηγίες απεικονίζονται με τη μορφή τριγώνου ή πυραμίδας, η βάση της οποίας αναφέρεται σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται πολύ συχνά και η κορυφή σε τρόφιμα που θα πρέπει να καταναλώνονται σπάνια με τα υπόλοιπα τρόφιμα να καταλαμβάνουν ενδιάμεσες θέσεις.
- χαρακτηρίζεται από επιμελημένες εκφράσεις και φροντισμένο λεξιλόγιο
- έχει διάρκεια και αυτονομία, επειδή δεν εξαρτάται από το χώρο και το χρόνο
- συντελεί στη διάδοση των γνώσεων και στην ανάπτυξη των τεχνών και των επιστημών.

Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας

Όταν μελετούμε τον προφορικό ή το γραπτό λόγο αναζητούμε

τον πομπό :	το δέκτη :	το σκοπό :	το μήνυμα :
ποιος μιλάει	σε ποιον	για ποιο σκοπό	ποιες πληροφορίες

Η παράγραφος

Η **παράγραφος** είναι σημαντικό στοιχείο για την οργάνωση ενός κειμένου.

- Έχει **αυτονομία**, αφού αναπτύσσουμε σε αυτή ένα θέμα (μια πληροφορία, μια ιδέα), ταυτόχρονα όμως **συνδέεται με την επόμενη παράγραφο** και όλες μαζί αποτελούν ένα κείμενο.
- Είναι και η ίδια ένα κείμενο ενιαίο με αρχή, μέση και τέλος. Η δομή της θυμίζει τη δομή της έκθεσης:

Παράγραφος: 1. Θεματική πρόταση
2. Σχόλια και λεπτομέρειες
3. Κατακλείδα

Έκθεση: 1. Πρόλογος
2. Κυρίως θέμα
3. Επίλογος

• Στην αρχή της παραγράφου (θεματική πρόταση) βρίσκεται το θέμα που αναλύεται παρακάτω σε προτάσεις (λεπτομέρειες).

• Κάθε παράγραφος δίνει μία **βασική πληροφορία**, περιέχει όμως και άλλες πληροφορίες.

• Κάποιες φορές η κατακλείδα παραλείπεται.

• Το εσωτερικό της παραγράφου έχει **συνοχή** που επιτυγχάνεται με τις κατάλληλες **συνδετικές λέξεις** (δηλώνουν αντίθεση, επεξήγηση, συμπέρασμα, παράδειγμα κ.λπ.).

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ - ΔΟΜΗ

Απλή πρόταση λέγεται η πρόταση που αποτελείται από τους κύριους όρους, δηλ. περιλαμβάνει τις απολύτως απαραίτητες πληροφορίες για να δηλωθεί ένα νόημα, για να μεταδοθεί ένα μήνυμα. Κύριοι όροι της πρότασης θεωρούνται το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο.

Οι **μορφές** που μπορεί να έχει μια απλή πρόταση είναι οι εξής:

Ο Γιάννης κοιμάται.	Y+P
Ο Γιάννης έφαγε τυρόπιτα.	Y+P+A
Ο Γιάννης είναι καλός.	Y+P+K

Ελλειπτική πρόταση λέγεται η πρόταση, όταν κάποιος από τους βασικούς όρους λείπει, γιατί εννοείται εύκολα. Στον καθημερινό μας λόγο χρησιμοποιούμε κυρίως ελλειπτικές προτάσεις.

Τι κάνεις;	Λείπει το υποκείμενο
Είμαι καλά.	Λείπει το υποκείμενο εγώ
Καλά.	Λείπει και το υποκείμενο εγώ και το ρήμα είμαι)
Εσύ;	Λείπει το ρήμα τι κάνεις

Επαυξημένη πρόταση λέγεται η πρόταση, όταν εκτός από τους βασικούς όρους περιλαμβάνει και προσδιορισμούς.

Ο *όμορφος* Γιάννης κοιμάται *ήσυχα στο κρεβάτι*.

Ο *πεινασμένος* Γιάννης έφαγε *μια μεγάλη και νόστιμη τυρόπιτα*.

Σύνθετη πρόταση λέγεται η πρόταση που περιλαμβάνει κάποιο όρο δύο φορές ή περισσότερες (εκτός, βέβαια, από τη ρήμα).

π.χ. Ο Γιάννης και η Ελένη κοιμούνται.	2 Y+ P
Ο Γιάννης έφαγε τυρόπιτα και κουλούρι.	Y + P+ 2A
Ο Γιάννης είναι καλός και γλυκός.	Y + P+ 2K
Ο Γιάννης και η Ελένη έφαγαν τυρόπιτα και κουλούρι.	2Y +P+ 2A
Ο Γιάννης και η Ελένη είναι καλοί και όμορφοι.	2Y +P + 2 K

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ

- α) αποφαντική
- β) επιθυμίας
- γ) επιφωνηματική
- δ) ερωτηματική

Αποφαντική πρόταση (Κρίσεως) λέγεται η πρόταση που μας δίνει διάφορες πληροφορίες ή κρίσεις. Ως σημείο στίξης χρησιμοποιείται η τελεία.
π.χ. Σήμερα θα πάμε εκδρομή.

Πρόταση επιθυμίας-προσταγής λέγεται η πρόταση με την οποία εκφράζουμε κάποια επιθυμία ή προσταγή. Ως σημείο στίξης χρησιμοποιείται η τελεία ή το θαυμαστικό.

π.χ. Μπες μέσα γρήγορα.

Επιφωνηματική πρόταση λέγεται η πρόταση με την οποία εκφράζουμε το θαυμασμό ή τη δυσφορία μας για κάτι. Ως σημείο στίξης χρησιμοποιείται το θαυμαστικό (!)

π.χ. Τι ωραία μέρα!

Ερωτηματική πρόταση λέγεται η πρόταση με την οποία ρωτάμε κάτι. Ως σημείο στίξης χρησιμοποιείται το ερωτηματικό (;)

π.χ. Τι ώρα να έρθω αύριο;

- **Με βάση το κριτήριο της άρνησης ή κατάφασης οι προτάσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες**
 - α) αρνητικές
 - β) καταφατικές

Αρνητικές προτάσεις λέγονται οι προτάσεις που περιέχουν άρνηση, δηλαδή τις λέξεις όχι, δεν (δε), μην (μη)

Π.χ. Δεν θέλω άλλο φαγητό.

Καταφατικές προτάσεις λέγονται οι προτάσεις που δεν περιέχουν άρνηση.

π.χ. Έλα να φύγουμε.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Να μετατρέψεις τις παρακάτω απλές προτάσεις σε σύνθετες:

- α) Οι ηθοποιοί είναι καλλιτέχνες.
- β) Η Ακαδημία βράβευσε δυο καλλιτέχνες.
- γ) Τα φρούτα είναι υγιεινά.
- δ) Το εστιατόριο είναι πολυτελές.
- ε) Ο Δημήτρης μαθαίνει κιθάρα.

2. Να μετατρέψεις σε επαυξημένες τις παρακάτω απλές προτάσεις προσθέτοντας όσους προσδιορισμούς μπορείς:

- Εμφανίστηκε ο καθηγητής.
- Οι εργάτες φόρτωσαν ξύλα το αυτοκίνητο.
- Ο φιλόλογος ορίζει τους επιμελητές.
- Ο Γιώργος φαίνεται κακόκεφος.
- Παίζω με τα παιχνίδια.

3. Να προσθέσεις στις παρακάτω ελλειπτικές προτάσεις τους κύριους όρους που λείπουν:

- α. Εμπρός!
- β. Μέσα όλοι!
- γ. Προσοχή, αυτοκίνητο!
- δ. Ο καθένας μόνος του.
- ε. Προσοχή!

4. Να βρείτε τους κύριους όρους των προτάσεων και να τις χαρακτηρίσετε ως προς τα συστατικά (απλή, ελλειπτική, επαυξημένη, σύνθετη):

- 1. Το κουδούνι του σχολείου χτύπησε
- 2. Οι μαθητές μπήκαν στη τάξη
- 3. Ο Γιάννης και ο Μάριος δεν πήγαν σχολείο
- 4. Έρχεται η καθηγήτρια
- 5. Τα μαθήματα είναι δύσκολα;
- 6. Η Νεφέλη έβγαλε το παλτό και το κασκόλ της
- 7. Μ' έδιωξαν
- 8. Η καθηγήτρια της γυμναστικής είναι πολύ καλή
- 9. Η αυλή είναι μεγάλη
- 10. Είναι καλός άνθρωπος